

Zsigmondkori oklevéltár [Diplomatički zbornik Žigmundovog doba], sv. 10, prir. Norbert C. Tóth, *A Magyar Országos Levéltár Kiadványai*, knj. 2, *Forráskiadványok*, sv. 43, Magyar Országos Levéltár, Budapest 2007., 716 str.

Mađarska historiografija prepoznala je važnost izdavanja isprava i regesta vladarskih kuća Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva još od kraja 19. stoljeća. Zbirke regesta za razdoblje Arpadovića priredili su Imre Szentpétery i potom, prema njegovu rukopisu, Iván Borsa, isprave kraljeva (*Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke*, 2 sv., Budapest 1923.-1987.), dok je naposljetku Attila Zsoldos pridonio svojom zbirkom regesta hercega, herceginja i kraljica (*Az Árpád-házi hercegek, hercegnők és a királynék okleveleinek kritikai jegyzéke*, Budapest 2008.) zaokruživši cijelu priču vezanu uz vladarsku kuću Arpadovića. Zbirke regesta za razdoblje Anžuvina počele su izlaziti tek devedesetih godina 20. stoljeća, i za razliku od onih za razdoblje Arpadovića i Žigmunda Luksemburškog, kako ćemo vidjeti dolje u tekstu, centar njezinog znanstvenog interesa preseljen je na Sveučilište u Szegedu, gdje ga je započeo tim pod vodstvom Gyule Krista. Do sada je izdan 31 svezak (posljednji pod vodstvom Ferenca Sebóka 2007.). Regesti su došli do 1347. godine, pa je to, kao i serija regesta za Žigmundovo razdoblje, projekt koji još uvijek traje.

Zsigmondkori oklevéltár serija je izvora za razdoblje vladavine Žigmunda Luksemburškog, koju je počeo 1951. priređivati Elemér Mályusz. Za vrijeme svog života izdao je i svezak II/1 (Budapest 1956.) i II/2 (Budapest 1958.). Za sljedećih pet svezaka (sv. 3-7, Budapest 1993.-2001.), zaključno s godinom 1420., prema njegovu rukopisu, izdavanje je preuzeo već spomenuti Iván Borsa. On je ujedno i osoba koja je u cijeli projekt uključila i dvojicu tada mladih znanstvenika, Györgyja Rácza i Norberta C. Tótha, s kojima je priredio dva sljedeća sveska, opet zaključno s ispravama iz 1422. godine (sv. 8-9, Budapest 2003.-2004.). Ovaj, deseti svezak serije prvi je svezak što ga je Norbert C. Tóth samostalno priredio.

Deseti svezak serije *Zsigmondkori oklevéltár* donosi isprave za 1423. godinu. Tu se zapravo radi o registima isprava svih vrsta koje su izdane za tu godinu na području Ugarsko-Hrvatskog kraljevstva. Prije samog korpusa regesta donosi se popis arhivskih fondova i arhiva u kojima se čuvaju (9-14) te potom popis zbirki objavljene građe koja je korištena u svesku i popis kratica (15-28). U ovom svesku objavljeno je 1584 regesta (29-610). Njihova veličina varira od slučaja do slučaja, a kod onih regesta koji su opsegom veći uvijek se radi o kombinaciji mađarskog i latinskog jezika. Budući da je tijekom godina izdavanjima regesta mađarska historiografija detaljno razvila terminologiju povezanu uz pravne poslove opisane u ispravama, i kod većih regesta ipak prevladava mađarski jezik. Takva situacija nije ista sa svescima koji su nastali ranije jer je i mađarskim znanstvenicima trebalo vrijeme da se terminologija razvije i usavrši. No, kao rezultat postignuto je da se prilikom pretraživanja on-line baze podataka Mađarskog državnog arhiva ili izdanja na CD-ROM-u pod naslovom *Collectio Diplomatica Hungarica* lakše tematski pristupa određenim problemima. Primjerice, pretraživanje spominjanja familijara (mađ. *familiáris*) ili prefektiranih kćeri (mađ. *fiúsítás*) postaje automatski lakše, a time postaje idealno kombiniranje kompjuterski dostupnih pomagala s knjižnim izdanjem. Prednost knjižnog izdanja *Zsigmondkori oklevéltár* jest u tome što se na CD-ROM-u ne nalazi posljednjih nekoliko svezaka, što je isto jedna od stvari koje treba očekivati u skoro vrijeme. Osim toga, nakon popisanih regesta donosi opsežan indeks osoba, ljudi i stvari (613-709). Indeks je do te mjere detaljan i dobro razrađen tako da se uz samu odrednicu daju objašnjenja. Tako se za osobe spominje, osim osobnih odrednica, i njihova služba, ako je poznata. Za posjede se navodi u kojoj se srednjovjekovnoj županiji Ugarsko-Hrvatskog kraljevstva nalazili, što uvelike olakšava pretraživanje, posebice imate li neki posjed prilično čestog i neodređenog imena poput, primjerice, Otok (mađ. *Sziget*) koji se spominju i na području Slavonije i Transilvanije. Ovom, desetom svesku, pridodane su i ilustracije tri notarskih znakova ostrogonske

kancelarije (611) i konkordanca regesta sa signaturama iz arhivskih zbirki DL (Diplomatički arhiv) i DF (Diplomatička zbirka fotokopija) (710-716). Isprave iz hrvatskih arhiva većinom se odnose na fondove Hrvatskog državnog arhiva (Documenta mediaevalia varia, Neo-regestrata acta i Acta Paulinorum), Kaptolskog i nadbiskupskog arhiva u Zagrebu (Acta antiqua, Acta iuridica, Donationalia), Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (Diplomata latina), Državnog arhiva u Zadru (Diplomatarium Sibenicense), Državnog arhiva u Dubrovniku (Littera et commissiones di Levante) i Državnog arhiva u Varaždinu. Fotografije i mikrofilmovi navedenih fondova nalaze se također u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti u zbirci fotokopija (Diplomatikai Fényképgyűjtemény), a proces njihovog sakupljanja detaljno je opisao već spomenuti Iván Borsa u svojem radu pod naslovom "Diplomatička zbirka fotokopija Mađarskoga zemaljskog arhiva" u *Zborniku Odsjeka* (sv. 13, Zagreb 1984., str. 245-248).

Prije samog zaključka, potrebno je spomenuti i da je šesti svezak serije *Zsigmondkori oklevéltár* prikazao Tomislav Čepulić u časopisu *Fontes: izvori za hrvatsku povijest* (sv. 5, Zagreb 1999., str. 773), gdje je opisao, osim tog šestog sveska, i početak izdavanja s Elemérom Mályusom te ispravno napomenuo da će prvi dio serije biti zaokružen s izdavanjem sedmog sveska za 1419. i 1420. godinu, što je ujedno bio i posljednji svezak što ga je prema rukopisu Eleméra Mályusza u Mađarskom državnom arhivu priredio Iván Borsa.

Tradicija izdavanja regesta mađarske historiografije imala je utjecaj i na početak izdavanja regesta iz Arhiva HAZU (tada JAZU), koje su započeli Miljen Samšalović i Jakov Stipišić 1959. godine, kada su već bila izdana tri sveska serije *Zsigmondkori oklevéltár* (Isprave Arhiva Jugoslavenske akademije. Regesta, Zbornik Historijskog instituta, sv. 2-5, Zagreb 1959.-1963.). Svi navedeni projekti, od izdavanja regesta isprava Anžuvinskog razdoblja do regesta iz Žigmundovog razdoblja, još uvijek traju, jednako kao i onaj kojeg izvodi naš Zavod vezano uz regeste Arhiva HAZU. Pri tom, potonji je jedini projekt koji vremenski premašuje ono što se u mađarskoj historiografiji zove *Ante Mohachiana*.

Deseti svezak serije *Zsigmondkori oklevéltár* donosi pregršt podataka za istraživanje srednjovjekovnog hrvatskog prostora i time je izrazito koristan hrvatskoj znanstvenoj javnosti. Kako je već napomenuto u tekstu, zbog kombinacije mađarske i latinske terminologije, olakšao je pretraživanje drugih baza potrebnih za pregledavanje isprava mađarskih arhivskih zbirki i fondova, čak i pojedincima koji se ne koriste mađarskim jezikom. Budući da se na jednom mjestu nalaze i objavljeni i neobjavljeni regesti, kao i popisi izdanja, *Zsigmondkori oklevéltár* bit će izrazito koristan i pri izradi novog sveska dodatka Diplomatičkom zborniku. Mađarska historiografija tijekom priređivanja ove serije toliko je razvila terminologiju da u ovom svesku prevladava mađarski, a ne latinski kao na početku serije. Samom Norbertu C. Tóthu potrebno je uputiti čestitke zbog stručnosti i visoke kvalitete izdanja, a vidljivo je i da je bio učenik sada pokojnog Ivána Borse. Zbirka regesta koristit će u istraživanju društvene, političke i gospodarske povijesti hrvatskih povijesnih krajeva u 15. stoljeću. Naposljetku, potrebno je još naglasiti lijepu simboliku natpisa "Damus pro memoria", iza kojeg na samom početku sveska slijedi popis ljudi, od Lászla Fejérpatakyja, Eleméra Mályusza, Erika Fügedija, Pála Engela do Ivána Borse, sada pokojnih, a kojim u stilu samih srednjovjekovnih isprava autor želi naglasiti njihovu ulogu i utjecaj kojeg su imali na izdavanje povijesne građe srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva.

Suzana Miljan